

DIAGNOSTICKÉ NÁSTROJE

Jaro 2017

Vývoj dětí se sluchovým postižením

a jejich diagnostika

Důsledky opožděné péče se objevují v následujících oblastech:

- vnímání
- vývoj řeči
- proces komunikace
- kognice (poznávání)
- sociální vztahy
- emocionální
- pedagogická
- inteligence
- profesní uplatnění

Předpoklady úspěšné rehabilitační péče

- včasná diagnostika
- včasné přidělení sluchadel
 - *včasné přidělení sluchadla* – do ½ roku
 - *včasně zavedený KI* mezi 1-2 rokem
- včasná reedukace sluchu a řeči

Důvody rané péče

- fázovitost vývoje a velká plasticita mozku – intenzivní stimulace do 2 let (senzitivní vývojová perioda)
- kritické období do konce 8. měsíce
- **důsledky opožděné péče**
 - poruchy vnímání, poruchy sociálních vztahů, emocionální poruchy, opožděný vývoj řeči,...

Komplexní péče

- Rodinná péče
- Zdravotnická péče
- Speciálně-pedagogická péče (poradenství, vzdělávání)
- Sociálně právní péče
- Organizace osob se SP

Sledované oblasti

- **Oblast tělesného výkonu**
 - Hrubá motorika
 - Jemná motorika
 - Lateralita
 - Motorika mluvidel
 - Psychomotorická koordinace

- **Smyslové vnímání**
 - hmat, čich, chuť
 - sluchová percepce
 - zraková percepce

- **Kognitivní funkce** (vnímání, paměť, pozornost, představivost, myšlení)
- **Komunikace**
- **Sociální kompetence**
- **Sebeobsluha**

Sluchová percepce

- Anatomie a fyziologie sluchového vnímání
- Klasifikace sluchových vad
- Diagnostika sluchových vad a poruch
- Korekce sluchových vad (sluchadla, KI, ...)

Diagnostika v SPC pro SP

1. setkání, konzultace, anamnestický list, rozhovor s rodičem

- a) Informovaný souhlas s poskytnutím poradenské služby
- b) Informovaný souhlas se závěry vyplývajícími z poskytnutí poradenské služby a
s návrhem doporučení pro vzdělávání

2. vyšetření v SPC – jednorázové, popř. v několika fázích (individuální – dle SVP dítěte, věku, indiv. možnostem apod.), popř. možnost v rodinném prostředí, výjimečně

3. návštěva MŠ či ZŠ, pokud dítě / žák navštěvuje, pozorování, konzultace

4. spolupráce s odborníky, s RP, jinými SPC, popř. PPP

5. vypracování zprávy a doporučení ke vzdělávání (výběr vhodného zařízení + nastavení podpůrných opatření)

Screening sluchu

- včasné odhalení sluchové vady
- zahájení rané intervence „včas“
- předcházení potížím:
 - „podezření rodičů – odkládání vyšetření – pozdní diagnóza“
- OAE, TEOAE (tranzientne evokované otoakustické emise), popř. AABR (automatická auditorní odpověď mozkového kmene) – viz Metodický pokyn ke screeningu sluchu

Preventivní prohlídky (vyhl. č. 70/2012 Sb.)

- orientační vyšetření sluchu ve 4-5 měsících věku dítěte
- v osmi měsících, ve 12 měsících, v 18 měsících
- ve třech letech – vyšetření hlasu, sluchu a řeči
- v pěti letech – vyšetření hlasu, sluchu a řeči

.... dále kdykoliv na podnět rodičů (při změně chování, reakcí a po nemoci, jež by mohla vést ke snížení sluch. funkce)

Používané diagnostické metody musí odpovídat vývojovému stupni dítěte:

a) novorozenec – 3 měsíce

- nepodmíněné reflexy
(víčkový, zornicový, pátrací, orientační)

b) 3 – 18 měsíců

- orientační reakce na zvukové podněty

c) 18 měsíců – 3 roky

- podmíněné reflexy

d) předškolní věk

- poslech zvuků a vědomé reakce na slyšené zvuky – tzv. dětská audiometrie, hrová audiometrie

Behaviorální ukazatele

- pozorování rodičů
- odpovědi od rodičů (dotazníky)
- VRA / VPA

IT-MAIS škála

- škála hodnocení sluchového vnímání u kojenců a batolat (do 36 měsíců věku, popř. déle)
- obsahuje 10 otázek
- cíl: posoudit spontánní reakce dítěte na zvuky v přirozeném každodenním prostředí
- nutná spolupráce rodičů – zodpovězení otázek ve spolupráci s odborníky z oblasti speciální pedagogiky

LittleEars

- dotazník hodnotící sluchové vnímání
- obsahuje 34 otázek
- spolupráce s rodiči, průběžné hodnocení a sledování, jaké pokroky dítě dělá

Test Lingových zvuků

- využívá se:
 - a) pro posouzení funkčnosti sluchadel a KI u dětí
 - b) pro hodnocení úrovně jejich sluchového vnímání
- **6 zvuků řeči/hlásek**, které jsou v rozsahu **500 – 200 Hz** - *m, u, i, a, s, š*
- *„m, u“ – hlubokofrekvenční*
- *„i“ – nízké i vyšší frekvence*
- *„a“ – střed řečového pole*
- *„s, š“ - vysokofrekvenční*
- *V ČR – doplnění dalšími samohláskami: „e“ a „o“, příp. s dalšími souhláskami*

Orientační sluchová zkouška (v SPC)

- plným hlasem nebo šepotem v místnosti s dobrou akustikou
 - a) *hluboké frekvence* – slova s „u“ (hůl, půl, auto, ucho)
 - b) *střední frekvence* – slova s „a“ a „o“ (voda, kabát, tabák, zahrada, okno)
 - c) *vysoké frekvence* – slova s „í“ a „e“ a se sykavkami (měsíc, tisíc, číslice, písnička)

Percepční test

- varianta slovní audiometrie
- slouží foniatrovi k ověření, **jak dítě rozumí, cca. od 2 let věku**
- skládá se z 10 souborů 10 různých slov
- Postup nácviku:
 1. Dítě učíme pochopit pojmy, proto využíváme i znakový jazyk – dítěti ukážeme pojem znakem ze Zj, současně ho vyslovíme (sluch) a umožníme odezírání
 2. Až poznáme, že dítě rozumí pojmům ve ZJ, na pokyn ve ZJ ukáže správný obrázek, přestaneme zapojovat ZJ a pouze se ptáme (sluch + odezírání)
 3. Pokud dítě ukazuje správně pomocí odezírání, postavíme se dítěti za záda, abychom vyloučili možnost odezírání a trénujeme pouze sluch.

Testy sluchové percepce

- **Hodnocení fonemického sluchu u předškolních dětí** (Škodová, Michek, Moravcová)
- **Screening fonemického uvědomování** (Marína Mikulajová, Anna Dostálová)
 - vydán k metodice Trénink jazykových schopností
 - podle D. B. Elkonina.
- **Zkouška sluchové diference J. M. Wepmana** (upravil Z. Matějček, 1993)

Nottinghamská stupnice CAP (Category od Auditory Performance)

- Osm kategorií (0 – 7)

0 – nedetekuje zvuky okolí

1 – vnímá zvuky okolí (ověřeno alespoň ve čtyřech situacích)

2 – reaguje na zvuky řeči (bú, pápá, hop)

3 – identifikuje zvuky okolí (pravidelně pozorujeme, že dítě monitoruje zvuky okolí sluchem)

4 – diskriminuje zvuky řeči bez odezírání (rozezná jakoukoli kombinaci dvou Lingových zvuků)

5 – rozumí běžným frázím bez odezírání (Jak se jmenuješ?)

6 – rozumí řeči bez odezírání (rozhovor se známou osobou)

7 – používá telefon

Diagnostika dítěte předškolního věku

□ Bednářová, Šmardová: **Diagnostika dítěte předškolního věku**

□ **Klokanův kufr**

Klokanův kufr obsahuje:

- publikace 'Diagnostika dítěte předškolního věku'
- brožura Klokanův kufr
- 10 kusů záznamových archů pro záznamy o práci s dítětem
- pojízdná uzamykatelná skříňka, obsahující 3 dřevěné boxy:
 - Box 1: **Zrakové vnímání a paměť' + Motorika, grafomotorika, kresba**
 - Box 2: **Sluchové vnímání a paměť' + Řeč + Základní matematické představy**
 - Box 3: **Orientace v čase + Orientace v prostoru**

Diagnostika školní zralosti

- Bednářová, Šmardová: **Školní zralost** – *Co by mělo dítě umět před nástupem do školy*
- **Test mapující připravenost pro školu (MaTeRs)**
 - screeningový nástroj českých autorek, který slouží k posouzení školní připravenosti dítěte před vstupem do školy.
 - dítě je hodnoceno v 10 různých vývojových oblastech jako je např. vizuomotorika, sluchová percepce, pozornost, řeč apod.
 - první část testu může být administrována skupinově (max. 8 dětí), druhá část, která probíhá bezprostředně poté, vyžaduje individuální vyšetření.
 - celková doba vyšetření se pohybuje kolem 45 minut.
 - Autoři testu: *Helena Vlčková, Simona Poláková*
- **Diagnostika školní zralosti (PPP Brno)**

Diagnostika schopností a dovedností v oblasti čtení a psaní

- „dib“ – Diagnostika Brno – Diagnostické a intervenční metody – Bednářevá Jiřina a tým pracovníků PPP Brno
 - varianty pro 1. – 2. ročník, a 3.-4. ročník
-
- a) **Testy čtení** – čtení slabi, souvislého textu, bezobsažného textu, čtení s porozuměním
 - b) **Testy psaní** – diktát, přepis
 - c) **Fonologické uvědomování** – sluchová diferenciacce, analýza a syntéza, fonologická manipulace
 - d) **Zraková diferenciacce** – rozlišení shodných a neshodných dvojic, vyhledání shodných tvarů s vizuální oporou, bez vizuální opory
 - e) **Prostorová orientace**

Diagnostika matematických schopností a dovedností

- „dib“ – Diagnostika Brno – Diagnostické a intervenční metody – Bednářevá Jiřina a tým pracovníků PPP Brno
 - a) **Numerace** (např. porovnání množství, doplňování chybějících čísel, určení následujících čísel apod.)
 - b) **Základní číselné operace** (dopočet prvků s oporou o názor, dočítání do čísla 10, odčítání od čísla 10, základní číselné operace)
 - c) **Aplikace základních číselných operací** (doplnění znaků operací, přiřazení operace, tvoření slovních úloh, vytvoření slovní úlohy bez názoru)

Diagnostika struktury matematických schopností

□ Diagnostika struktury matematických schopností (DISMAS)

- nástroj českých autorů: *Pavel Traspe, Ivana Skalková*

- mapuje **rozvoj základních matematických schopností**, které se utvářejí v předškolním věku a během 1. stupně základní školy.

- lze jej využít i na 2. stupni ZŠ (6. – 9. ročník) u dětí s obtížemi v matematice.

- skládá se z *pěti subtestů* (číselné řady, představy čísel, matematické pojmy, operační představy a automatizace)

- administrace trvá obvykle od 20 do 40 minut (v závislosti na věku dítěte).

Možnosti diagnostiky jazykových kompetencí u dětí se SP

- <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/publish/cs/odborna-knihovna/moznosti-diagnostiky-jazykovych-kompetenci-u-deti-s-tezkym-sluchovim-postizenim-31417.html>
- <http://www.commercecorner.com/stoelting/1990/1467/1496/psychological/Carolina-Picture-Vocabulary-Test-CPVT----->

Pavučina

- cvičení sluchového vnímání a rozlišování délky samohlásek, slabik dy-di, ty-ti, ny-ni a sykavek.
- soubor je určen těm, kdo mají obtíže ve sluchovém vnímání a v činnostech, které s touto dovedností souvisejí.
- sluchová analýza, syntéza a diferenciacce (rozlišování) jsou nezbytně nutným předpokladem úspěšného nácviku čtení a psaní.
- materiál je též určen pro děti s nesprávnou výslovností, děti s dyslexií a dysortografií, pro děti s vadami sluchu atd.